

ACTUAL PROBLEMS OF SCIENCE AND PRACTICE
**НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО
ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСРЕГІОНАЛЬНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА В СФЕРІ ТУРИЗМУ**

Кампов Н.,

старший викладач кафедри туризму і географії
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна

Медвідь Л.І.

старший викладач кафедри туризму і географії
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна

Тема транскордонного співробітництва є актуальною, оскільки таке співробітництво дає можливість налагодити й зміцнити туристичні, економічні, транскордонні зв'язки із країнами-сусідами. Основною характеристикою євро регіонального співробітництва є вищий ступінь інституціоналізації структур співробітництва, тобто у взаємодії беруть участь інституціоналізовані форми транскордонного співробітництва. Також те, що співробітництво здійснюється з метою інтеграції в європейське суспільство та утвердження основних європейських цінностей. Окрім євро регіонів існують й інші форми транскордонного співробітництва, із впровадженням яких удосконалюється механізм забезпечення конкурентоспроможності прикордонних територій, усуваються проблеми транскордонної співпраці, розширюються можливості та змінюються пріоритети євро регіонального співробітництва.

Завдяки транскордонній співпраці країн, суттєво інтенсифікуються фінансові, матеріальні та людські потоки. Крім того значно слабшає бар'єрна функція державних кордонів. Окреслені ефекти синтезують утворення мереж взаємодії суб'єктів сусідніх прикордонних регіонів (формальні та неформальні мережі). Горизонтальні зв'язки формують базис для створення нових просторових форм інтеграції – євро регіонів, коридорів розвитку, технопарків, промислових кластерів, формуючи можливість максимального підвищення ефективності використання ресурсів (як за рахунок узгодження стратегічних напрямів розвитку окремих регіонів, так і за допомогою створення спільної стратегії дій).

В межах суміжних прикордонних регіонів поглиблюється взаємодія в економічній, соціальній, науково-технічній, культурно-освітній, екологічній та інших сферах для вирішення спільних та ідентичних проблем, а також розробляються та втілюються механізми підвищення конкурентоспроможності цих територій. Саме спільні узгоджені дії суб'єктів транскордонного співробітництва в межах їх повноважень, які перебувають під юрисдикцією двох і більше договірних сторін, дозволяють виявити, одержати та нарощувати

ACTUAL PROBLEMS OF SCIENCE AND PRACTICE

позитивний синергетичний ефект для прискорення соціально-економічного розвитку периферійних прикордонних регіонів.

Не викликає сумніву, те, що транскордонне співробітництво важливий стратегічний напрямок розвитку прикордонних регіонів. Як явище воно створює додаткові можливості вирішення проблемних питань щодо умов життєдіяльності прикордонних регіонів та інтенсифікації інтеграційних процесів у регіональному вимірі.

Тема дослідження транскордонного співробітництва, активізації транскордонних контактів, розвитку туризму як невід'ємної складової транскордонного співробітництва стали предметом дослідження багатьох науковців. Зокрема, велику увагу у своїх дослідженнях цьому напрямку приділяли І. Артёмов, Є. Кіш, Н. Мікула, І. Студенников, С. Устич, Ф. Шандор. Питання транскордонного туризму в Україні розглядали Біль М. (сучасний стан та основні напрямки розвитку транскордонного співробітництва регіонів України в галузі туризму), Василюха Н.В. (дослідження ринку туристичних послуг у контексті транскордонного співробітництва), Зеленко О. (роль єврорегіонів у розвитку туристичної індустрії України), Мікула Н. та Толкованов В. (дослідження процесів транскордонної співпраці в Україні).

У програмах транскордонного співробітництва співпраця в галузі туризму посідає одне з чільних місць, адже туризм в більшості регіонів є стратегічною сферою регіонального розвитку. Доцільність транскордонного співробітництва в туризмі обумовлюється високим ступенем залежності галузі від розміщення на відповідних територіях природно-рекреаційних об'єктів та стану довкілля, які формують туристичну привабливість території, а також специфікою державного регулювання галузі через високу залежність туризму від інших галузей національної економіки.

У науковій літературі та діючих нормативно-правових документах трактування змісту міжрегіонального співробітництва є неоднозначним. У літературних джерелах можна зустріти поняття міжтериторіального, міжрегіонального та транскордонного співробітництва. Міжтериторіальне співробітництво не обмежує тип адміністративно-територіальної одиниці, яка є суб'єктом транскордонних зв'язків, тобто це може бути не лише регіон, але й окремі райони (зокрема, які належать до різних областей країни), міста, інші населені пункти. Міжрегіональне співробітництво є значно ширшим поняттям та передбачає зв'язки між регіонами, що можуть знаходитися як у межах однієї країни, так і в межах різних країн. Міжрегіональне співробітництво набуває ознак транскордонного, якщо його суб'єкти розташовані у різних країнах та мають спільні кордони або географічно наближені один до одного [2].

Згідно із чинним законодавством України (ст.5 Закону України «Про транскордонне співробітництво»), поняття транскордонне співробітництва визначають як спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними громадами або органами влади, які перебувають під юрисдикцією двох і більше договірних сторін. Воно здійснюється в межах компетенції територіальних громад або органів влади, які

ACTUAL PROBLEMS OF SCIENCE AND PRACTICE

визначаються національним законодавством шляхом укладання відповідних угод або домовленостей [2].

Таке визначення акцентує увагу на тому, що суб'єктами транскордонного співробітництва є передусім державні структури та не враховує, що в сучасних умовах ефективність транскордонних зв'язків значною мірою залежить від організацій та суб'єктів туристичного бізнесу, які можуть створювати додаткові резерви щодо залучення фінансових ресурсів для реалізації відповідних проектів. Так Н.В.Василиха зазначає, що міжтериторіальне та транскордонне співробітництво є важливими інструментами, які формують механізм регіонального розвитку поряд із спеціальними режимами інвестиційної діяльності, вільними економічними зонами, науково-технічними та індустріальними парками [3].

Н. Мікула визначає транскордонне співробітництво як специфічну сферу реалізації міжнародних відносин на регіональному рівні, яка відрізняється необхідністю і можливістю активного їх використання, наявністю спільного кордону, потребою спільного вирішення проблем екологічної безпеки, більш широкого взаємного спілкування населення сусідніх держав та значно вищим навантаженням на соціально-економічну інфраструктуру [4]. Розвиток транскордонного співробітництва при збереженні специфіки самотності та індивідуальності кожної із сторін значною мірою дозволяє успішно вирішувати локальні проблеми, максимально використовувати національний потенціал, та поступово згладжувати рецидиви периферійності у соціально-економічному розвитку прикордонних територій на благо їх населення та держав загалом, сприяти зусиллям ЄС щодо реалізації завдання переходу від «Європи країн – до Європи регіонів».

О. Філіповська акцентує увагу на можливості оптимального поєднання при транскордонному співробітництві зусиль і ресурсів прикордонних регіонів та суміжних територій двох або більше країн із метою вирішення спільних проблем.

Окремі вітчизняні вчені виділяють суміжні з транскордонним співробітництвом поняття. Так, В. Шевченко-Марсель та О. Другов виділяють поняття транскордонності як зв'язку (сукупності політичних, економічних та соціальних чинників, які виникають у процесі транскордонного співробітництва), що накладається на прикордонні регіони сусідніх країн із їх геополітичним розташуванням. В. Ляшенко та Ю. Макогон визначають поняття транскордонного регіоналізму, що перетинає межі сусідніх держав, викликаний такими обставинами, що майже в усіх сусідніх державах світу політичні та економічні центри, як правило, концентруються в глибині території, відповідно до чого розвивається інфраструктура [4].

Зважаючи на дефініції транскордонного співробітництва у нормативно-правових документах, трактування його суті науковцями і практиками, а також враховуючи специфіку транскордонних зв'язків у туризмі, можна визначити поняття транскордонного співробітництва в галузі туризму як встановлення взаємовідносин між суб'єктами туристичної діяльності, територіальними громадами, місцевими органами виконавчої влади, громадськими організаціями

ACTUAL PROBLEMS OF SCIENCE AND PRACTICE

з відповідними інститутами інших держав та міжнародними організаціями щодо реалізації спільних рішень в галузі туризму. Основними завданнями в галузі туризму можуть бути: створення сприятливих умов розвитку туристичного підприємництва; ефективне використання туристично-рекреаційного потенціалу територій в контексті концепції збалансованого розвитку; підвищення соціально-економічного ефекту від галузі для регіону.

Транскордонне партнерство являє собою організаційну форму транскордонного співробітництва, що здійснюється на основі добровільної співпраці двох або кількох територіальних громад, їх представницьких органів, місцевих органів виконавчої влади, громадських організацій, юридичних та фізичних осіб з різних сторін кордону, що діють відповідно до умов формалізованого договору (статут, рамкова угода, тощо), з метою виконання спільних проектів, програм та вирішення соціальних, добродійних, культурних, освітніх, наукових та управлінських завдань. Метою їх створення і діяльності є охорона здоров'я, розвиток фізичної культури та спорту, задоволення духовних та інших нематеріальних потреб, охорона прав і законних інтересів громадян та організацій, залагодження конфліктів та надання юридичної допомоги, а також інші цілі, направлені на досягнення суспільних благ.

Ключовою особливістю партнерства є прагнення сторін досягти чогось, що вони не можуть робити поодино, шляхом об'єднання навичок та певних ресурсів. Необхідними умовами для такої співпраці є спільне бачення цілей співпраці.

Література

1. Біль М. Транскордонне співробітництво регіонів України в галузі туризму: сучасний стан та основні напрями розвитку // Науковий вісник. – 2008. – № 2. – С. 21-24.
2. Про транскордонне співробітництво: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 45. – Ст. 499 (зі змінами, внесеними згідно із законами № 1833–VI (1833-17) від 21.01.2010 р., ВВР. – 2010. – № 12. – Ст. 116 ; № 5463–VI (5463-17) від 16.10.2012 р. – ВВР. – 2014. – № 4. – Ст. 61).
3. Василюха Н.В. Розвиток ринку туристичних послуг у контексті транскордонного співробітництва / Н.В. Василюха // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2010. – Вип. 3. – С. 160-165.
4. Мікула Н.А. Транскордонне співробітництво /Н.А. Мікула, В.В. Толкованов. – Київ: Крамар, 2011. – 259 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>